

CD KLASSIEK

Cantate met Pasen
Johann Sebastian Bach

Tijdens de barokperiode liepen sacraal en profaan probleemloos door elkaar. Zo is Bachs Paas-oratorium BWV 249 eigenlijk een aangepaste versie van een thans verloren verjaardagscantate. In februari 1725 verjaarde hertog Christian von Sachsen-Weissenfels. Iedereen bleek danig tevreden over de muziek en nauwelijks een maand later, op Pasen, kreeg het werk een nieuwe tekst van Bachs huisdichter Picander. De feeststemming, trommel en trompetten inclusief, vond Bach geknapt voor het paasfeest. De heersende muzikale mode is af te lezen aan de talrijke opnames van dit werk. Een aantal eerbiedwaardige opnames zijn niet meer te pruimen wegens veel te dramatisch en te traag. De allernieuwste vertolking onder de kundige leiding van Sigiswald Kuyken biedt ons een gulden middenweg: dit oratorio vertelt werkelijk een mooi uitgebalanceerd, weloverwogen en fris klinkend paasverhaal. Voor paasmaandag 1725 schrijft Bach een bondige cantate (BWV

6). Daarin gaat het nu over de leerlingen van Emmaüs, die de Heer ontmoeten en Hem bij zich willen houden, wat niet gaat. Het motief van het „Blijf bij ons, Heer, want het wordt avond” verwerkt Bach de hele tijd door. De ene keer valt daarbij de nadruk op het blijven, dan weer op de aanstormende duisternis, een derde keer op de reden van die duisternis, namelijk het gebrek aan liefde. Rijk en arm, groot en klein — iedereen zondigt tegen de naastenliefde. Daarom heeft God de kandelaar doen omvallen. Maar Bach zou Bach niet zijn, als niet zou beseffen dat Jezus hét licht is.

Zoals bekend is La Petite Bande een groot voorstander van het vertolken van oude muziek op een zo verantwoord mogelijke manier. Daarom is er geen machtig koor, maar zingen de solisten de koorpassages. Een werkwijze die sommigen betreuren, maar die Bachs cantates veel transparantie verleent. Dat legt Sigiswald Kuyken in het cd-boekje glashelder uit. (JC)

Johann Sebastian Bach,
Oster-Oratorium, Cantatas BWV 249 en 6, door Yeree Suh (sopraan), Petra Noskajova (alt), Christoph Genz (tenor) en Jan Van der Crabben (bas), met La Petite Bande onder leiding van Sigiswald Kuyken, 1 superaudio cd, ACCENT (distributie codaex), reeks Cantatas for the Complete Liturgical Year, deel 13, ACC 25313.

CD KLASSIEK

Matthäus-Passion
Johann Sebastian Bach

De Nederlandse Bachvereniging voert al sinds 1922 jaarlijks op Goede Vrijdag de Matteüs-passie uit. Dus was het uitkijken naar wat de nieuwe uitvoering onder dirigent Jos van Veldhoven in petto heeft. Het muzieklabel Chandos verwent de luisteraars met een prachtig uitgegeven box waarvan het tekstboekje het lijdensverhaal rijkelijk illustreert met kunst uit het Utrechtse Museum Catharijneconvent. De verpakking is natuurlijk slechts de kers op de taart. Ook de uitvoering is bijzonder. Bachs *Matthäus* vertoont een sterke symmetrie, dat is algemeen bekend. Deze uitvoering kiest echter voor een complexe asymmetrie binnen een enkelkorige opstelling en wijkt daarmee af van veel andere versies. Verrassend, maar welover-

wogen en dus uiterst interessant. De veeleer ingetogen en innige zang dient de ingehouden passie-sfeer. Dat mag een verdienste genoemd worden, omdat Bachs prachtige muziek, die tevens een echt geloofsgetuigenis is, vaak met veel minder voeling en inzicht wordt gebracht. Gerd Türk draagt de *Matthäus-Passion* als ervaren evangelist en onder de dames vermelden we graag de Vlaamse sopraan Amaryllis Dieltiens die haar aria's prachtig zingt en met Tim Mead het duet *So ist mein Jesus nun gefangen* aangrijpend neerzet. Klasse. (JC)

Johann Sebastian Bach,
St. Matthew Passion, BWV 244, door Amaryllis Dieltiens en Siri Karoline Thornhill (sopranen), Tim Mead en Matthew White (alten), Julian Podger en Charles Daniels (tenoren), Peter Harvey en Sebastian Noack (bassen) en Gerd Türk (tenor - evangelist), The Netherlands Bach Society en het Kampens Boys Choir onder leiding van Jos van Veldhoven, live-opname, 3 superaudio cd's in box, Chandos (distributie Codaex), CCS SA 32511.

BOEK SPIRITUALITEIT

Geloven, wat is dat?
Fernand Van Neste

Pater Fernand Van Neste is jezuïet en gepensioneerd hoogleraar in de Rechten van de Universiteit Antwerpen. Hij is vooral gekend als een kritisch waarnemer van de wereld van het recht en de bio-ethiek, maar in dit fijn geschreven cahier laat hij zich ken-

nen als een geestelijk leidsman, een priester die reeds vele jaren verkondiging achter de kiezen heeft. Het cahier, zo noemen we dit boekje best, is niet uitgesponnen. Het is ook helder geschreven. De openingszin luidt: „Zeg niet te vlug: 'Ik geloof in Jezus Christus.'” Dat houdt immers heel wat in. Het vraagt veel. Geloven is nieuw leven vinden in Jezus Christus en in Hem de verrezen Heer zien, en dat ook durven belijden.

Aan de hand van Bijbelse en liturgische gronden verdiept de jezuïet de geloofsact van de christen. Geloven in Jezus Christus kan zowel worden verwoord op het vlak van het kennen van de openbaring als op het vlak van de persoonlijke beleving.

Zodra iemand tot persoonlijk geloof komt, wordt hij of zij omgevormd, leeft hij niet meer alleen, maar samen met God.

Ook opmerkelijk: de auteur stipt

aan dat het antwoord op de vraag hoe een mens antwoord kan geven aan Jezus Christus, zijn hele leven meegroeit. Verwacht geen sociologische analyse over het ongelooft vandaag, wel een diepe bezinning op wat geloven in de diepte eigenlijk is. (EDS)

Fernand Van Neste, *Geloven in Jezus Christus. Hoe kom je ertoe, Wat heb je eraan?*, Halewijn, Antwerpen, 2011, 92 blz., 10 euro, ISBN 978 90 8528 178 8.

BOEK KLASSIEK

Avonturen in de Oost
Johan Fabricius

De *scheepsjongens van Bontekoe* is een klassieke jeugdroman uit 1924 van de hand van de in Nederlands-Indië geboren Johan Fabricius. Hij was 25 toen hij het boek schreef, grotendeels gebaseerd op het historische *Journal van Bontekoe*, waarin de schipper Willem Ysbrants Bontekoe (1587-1657) verslag doet van een dramatische reis in 1618 met een schip van de Vereenigde Oost-Indische Compagnie naar Oost-Indië. Door de onvoorzichtigheid van een scheepsjongen explodeert het schip voor de kust van Sumatra. Te voet trekken de overlevenden over het eiland, om later op een zelfgemaakt vlot over te steken naar Java.

Fabricius weefde rond dit gegeven een onsterfelijk verhaal van drie

scheepsjongens: Hajo, Rolf en Padde. Het oerklassieke avonturenverhaal kende talloze herdrukken en werd een bestseller, ook in Vlaanderen, al is het dus toch wel een brok Nederlandse geschiedenis. Het boek ligt thans in een hertaalde versie opnieuw op de toonbank. De bijzondere (lees wat ouderwetse) illustraties maken het tot een nostalgisch hebbeding. (EDS)

Johan Fabricius,
De scheepsjongens van Bontekoe, Leopold, Amsterdam, 2011 (33ste druk), 476 blz., 15 euro, ISBN 978 90 258 5769 1.

BOEK GESCHIEDENIS

Zwarte internationale
Emiel Lamberts

Historicus Emiel Lamberts, rustend hoogleraar van de K.U.Leuven, vertelt op meeslepende wijze de bijzondere biografie van de Duits-Oostenrijkse diplomaat Gustav von Blome (1829-1906). Deze Noord-Duitse edelman was eigenlijk de natuurlijke kleinzoon van de Oostenrijkse kanselier Metternich. Blome beschikte over een internationaal netwerk van relaties en speelde een grote rol in de schepping van het moderne Europa. Volgens hem kon de toekomst slechts gewaarborgd worden door het herstel van de christelijke samenleving. Als reactie op de ontmanteling van de Pauselijke Staten en de antiklerikale Commune van Parijs (1871) vervoegde hij een internationale club van katholieke intel-

lectuelen, die zichzelf de Zwarte Internationale noemde, omdat de leden ijverden voor de supranationale invloed van de Kerk op de samenleving en omdat ze zich wilden onderscheiden van de rode (socialistische) naamgenoot. Zwart slaat hier dan ook op een politiek katholicisme.

De leden van de Zwarte Internationale zouden agiteren onder de katholieke bevolking, maar de entourage van de paus was niet meteen danig opgezet met het aanbod. De Kerk verkoos de diplomatieke weg. Het was een opmerkelijke lekenbeweging, tegelijk politiek van aard. Het Vaticaan had er dus geen volledige controle over. De Leviathan uit de titel is het meerkoppige monster uit het boek Job, dat staat voor het staatstotalitarisme en dus bevochten diende te worden.

Enkele jaren geleden bracht Lamberts de beweging opnieuw onder de aandacht. Belgische vertegenwoordiger was de Gentse industrieel Joseph de Hemptinne (1822-1909). Na de dood van Pius IX in 1878 viel de werking van de Zwarte Internationale stil. Interessant is evenwel dat een conservatieve katholiek als Gustav von Blome precies vanuit dat engagement een pleitbezorger wordt van een coherente katholieke sociale doctrine en een brugfiguur is met de latere christendemocratie.

Lamberts vertelt ook de frivole details van een lang vervlogen tijdperk. Als epiloog staat de figuur van Konrad Adenauer centraal, de

eerste christendemocratische kanselier van het moderne Duitsland. Net zoals Blome sleet Adenauer zijn laatste levensjaren aan het Italiaanse Comomeer. Als politicus kon Adenauer liberaal-democratische opvattingen verbinden met de erfenis van het sociaalkatholicisme, omdat die beide de staatsmacht wilden inperken. In die zin bouwde hij voort op de negentiende-eeuwse erfenis van Blome en de zijnen. Die synthese zou kenmerkend zijn voor het naoorlogse samenlevingsmodel. (EDS)

Emiel Lamberts, *Het gevecht met Leviathan. Een verhaal over de politieke ordening in Europa, 1815-1965*, Bert Bakker, Amsterdam, 2011, 427 blz., 29,95 euro, ISBN 978 90 351 3636 6.